

S-T

Redactie: Dr K. W. DAMMERMAN, Prof. Dr H. C. DELSMAN, Dr D. F. VAN SLOOTEN
Vaste Medewerkers: Dr J. G. B. BEUMÉE, L. COOMANS DE RUITER, Prof.
Dr W. M. DOCTERS VAN LEEUWEN. Dr Edw. JACOBSON, Dr S. LEEFMANS,
:- J. C. VAN DER MEER MOHR Jr., J. OLIVIER -:

Adres der Redactie: Van Imhoffweg 10, Buitenzorg

❁ ❁ **ABONNEMENTSPRIJS VOOR NIET-LEDEN DER N. I. N. H. V. f 8.50** ❁ ❁

TWEE WERELDBURGERS

Onder de zeldzame planten kan men onderscheiden, die welke in een beperkt gebied, doch daar vaak algemeen, worden aangetroffen, en andere, die slechts hier en daar, in enkele exemplaren, doch op onderling ver uiteenliggende plaatsen voorkomen. Vooral van de laatste categorie kunnen soms de meest verrassende vondsten worden gedaan. Een tweetal voorbeelden mogen hier vermelding vinden.

Het eerste betreft ons op fig. 1 afgebeeld plantje, *Anogramma leptophylla* LINK. Onder de varens valt het op door het teere loof en den zeer korten wortelstok; inderdaad is het van de landvarens het eenige, althans een der weinige, welke als eenjarig vermeld worden. Bij het invallen van den regentijd schiet het plantje plotseling uit, bereikt na korten tijd zijn vollen wasdom, vormt sporen, om daarna weer af te sterven. De uit deze sporen opgegroeide voorkiem echter schijnt het slechte seizoen te kunnen doorstaan en meerdere jaren te kunnen blijven leven; juist andersom als bij vrijwel alle andere varens, waar de voorkiem teer is en de volwassen plant een ouderdom van meerdere jaren bereikt.

De verbreiding is belangwekkend. De noordelijkste vindplaats is Jersey, een der Britsche Kanaaleilanden; verder komt het algemeen voor in de landen rondom de Middellandsche Zee; vandaar strekt het verbreidingsgebied zich uit door Perzië en het Himalaya-gebergte naar Zuid-Indië en Ceylon. Dan duikt het weer op in Australië en wel in het zuidelijk deel, ten Z van den 30sten breedtegraad, in Victoria, Tasmanië en Nieuw Zeeland; bovendien is het nog in Abessynië, Zuid Afrika en in tropisch Amerika op Cuba en in de Andes van Ecuador aangetroffen.

Fig. 1. *Anogramma leptophylla* LINK ($\times 2/3$). Rechts boven sporangiëndragende bladdeelen ($\times 2$).

streek op dergelijke plaatsen vrij algemeen vinden, en wel vanaf Ngadisari aan de Probolinggo-kant tot ongeveer boven Nongkodjadjar; opvallend is echter, dat meer naar het Zuiden, zooals mij bleek bij een uitstapje naar Ranoe Pani, ten Z van de Zandzee gelegen, op soortgelijke standplaatsen de plant niet aangetroffen wordt. In den drogen tijd is op de meer open plekken het loof geheel afgestorven; in de schaduw echter blijft de plant op vele plaatsen ook in dezen tijd nog groen.

Tot 1925 was dit de eenige bekende vindplaats; in April van dat jaar gelukte het mij dit varentje aan te treffen op de Noord-helling van den Ardjoeno bij de pondok Lalidjiwo, terwijl het in 1927 door DOCTERS VAN LEEUWEN werd ingezameld op 3200 m boven zee bij den krater van den Soembing, dus op een behoorlijken afstand van de vorige vindplaatsen.

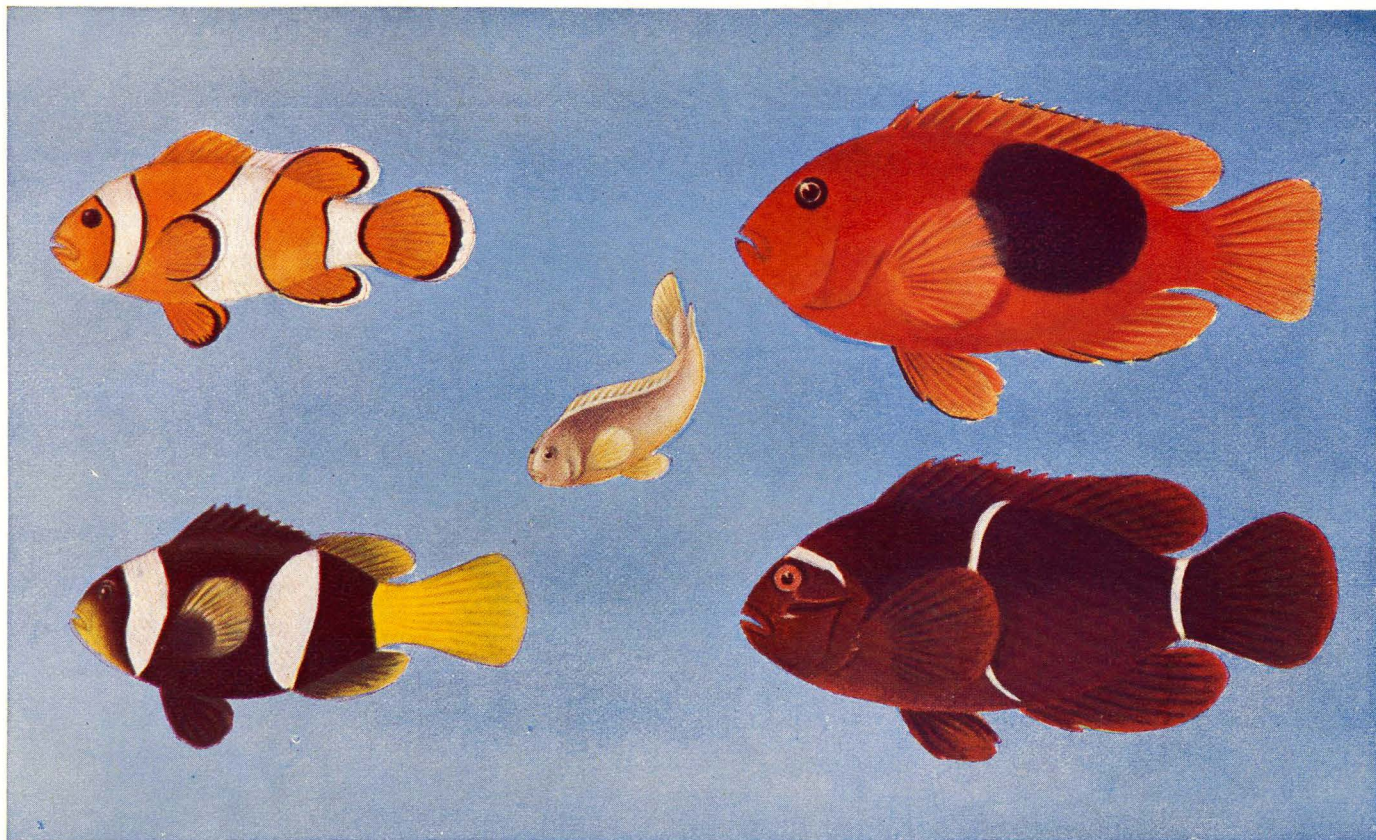
Het wil mij echter voorkomen, dat bij dergelijke kleine, weinig opvallende plantjes de kans over het hoofd gezien te worden groot is; indien tevens nog de verbreiding erg lokaal is, kan de indruk ontstaan, dat de plant over groote

De groote afstand tusschen de Himalaja en Ceylon eenerzijds en Zuid-Australië anderzijds werd pas vrij kort geleden overbrugd. In door MOUSSET bij de, tusschen Tosari en Nongkodjadjar gelegen, dessa Mororedjo, verzameld materiaal kon VAN ALDERWERELT VAN ROSENBURGH in 1916 de verrassende vondst doen, waardoor de grootste afstand der vindplaatsen tot op de helft werd teruggebracht. Wanneer eenmaal het oog op het teere plantje, dat aan steile wegranden, bij voorkeur op licht beschaduwde plekken voorkomt, is gevallen, dan kan men het in deze

Fig. 2. *Asplenium Trichomanes* L. Vegetatie-kiek op kloostermuur te Vianden in Luxemburg.

[Foto Van Steenis.]

De vijf anemoonvischjes. Boven: *Amphiprion percula* en *A. ephippium*, midden: *A. akallopis*,
onder: *A. polymnus* en *Premnas biaculeatus*.

uitgestrektheden geheel ontbreekt. Dit wordt wel duidelijk aangetoond door de omstandigheid, dat een veel meer opvallende plant als *Primula imperialis* JUNGH. tot voor kort eigenlijk alleen van den Pangrango bekend was, terwijl de reeds in 1844 geconstateerde vindplaats op het Jang-gebergte practisch weer vergeten was; pas in de laatste 30 jaar is de plant op Sumatra, in Atjeh, Korintji en Boven Djambi en op Java in het Papandajan-gebied aangetroffen, waardoor de verbreiding een meer gelijkmatig beeld geeft. Wij roepen daarom de medewerking in van hen, die hun vacantie in de bergen doorbrengen, om te trachten dit varentje op meerdere plaatsen op te sporen. Vermoedelijk zal men de meeste kans op succes hebben, aan niet te zwaar beschaduwde wegranden, in die streken boven 1600 m zeehoogte, waar nog een periode van droogte optreedt.

Een overeenkomstig verschijnsel vinden wij bij de steenbreekvaren, *Asplenium Trichomanes* L. (fig. 2 en 3). Velen Uwer zullen ongetwijfeld reeds van Nederland dit sierlijk varentje kennen, dat daar plaatselijk op oude muren, soms vrij algemeen, voorkomt. Deze plant gaat noordelijker dan de vorige soort, tot aan Gothland toe. Overigens is de verbreiding ongeveer dezelfde, ook in Amerika en Afrika, nl. van Noord en West Europa naar de landen om de Middellandsche Zee, Perzië, Afghanistan, de Himalaja, het bergland van Zuid-Indië, Ceylon en Zuid-West-China. Vervolgens duikt de plant weer op in Australië, niet in het Noorden, in Queensland, maar pas in Victoria, N.Z. Wales en in Zuid en West Australië; de bekende vindplaatsen liggen alle ten Z van den 30sten breedtegraad. Verder komt het plantje ook in Tasmanië en Nieuw Zeeland voor.

Deze groote discontinuïteit is thans verbroken door het vinden ervan door ELBERT tijdens de Soenda-Expeditie (1909) op de Noord-helling van den Piek van Lombok, waar het tusschen 2400 en 2650 m, in het dal der Poetih-rivier tusschen rotsblokken werd aangetroffen.

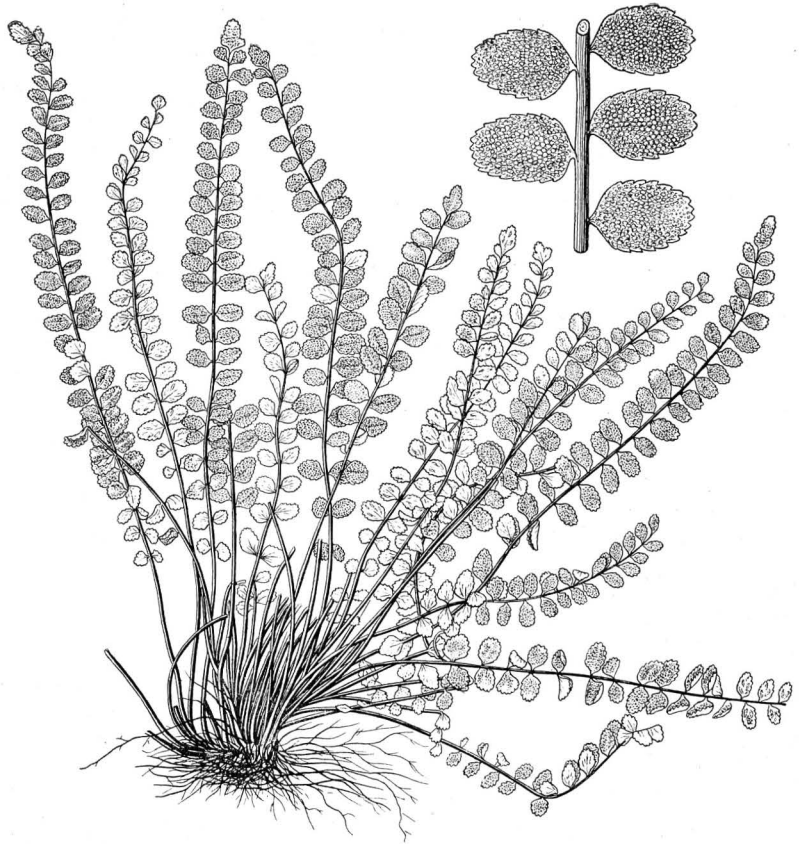

Fig. 3. *Asplenium Trichomanes* L. ($\times \frac{2}{3}$). Rechts boven sporangiëndragende bladdeelen ($\times 2$).

Wellicht is hier een analoog geval als bij *Anogramma leptophylla* LINK aanwezig, en zal het mogelijk kunnen zijn dit weinig opvallend, maar door zijn glanzend donkerbruine bladsteelen en kleine eivormige tot ronde blaadjes direct te herkennen varentje ook op Java te vinden als men er naar zoekt op de gunstige plaatsen, nl. op open, vrij droog, rotsig terrein tusschen steenen. Het zij daarom eveneens in de aandacht aanbevolen!

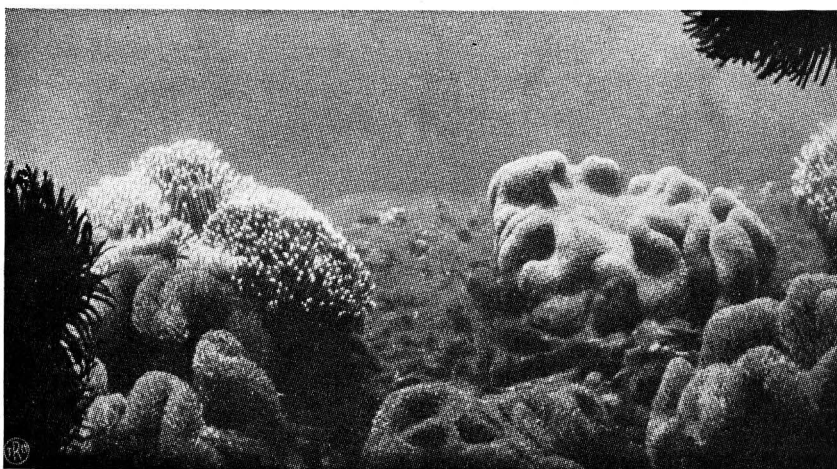
Pasoeroean, Maart 1933.

O. POSTHUMUS.

ANEMOONVISCHJES

(bij onze plaat)

Ieder, die een beetje belang stelt in visschen en aquariums, kent tegenwoordig het oranjevischje, waarover ik in jaargang 1922 van dit tijdschrift (blz. 169) voor het eerst iets verteld heb. Men kan ze niet alleen geregeld in het Aquarium op

Pasar Ikan bewonderen, maar zelfs enkele der tegenwoordig zoo talrijke particuliere liefhebbers is het gelukt, deze vischjes in gevangenschap te houden, gelijk b.v. op den laatsten Pasar Gambir te Batavia bleek.

Op de koraalriffen vindt men ze onafscheidelijk tezamen met de groote anemonen van het geslacht *Stoichactis* (fig.), waarmee ze een bondgenootschap hebben aangegaan en die ze blijkbaar als hun tehuis

Vóór, links en rechts: de anemoon bewoond door het oranjevischje. Achter links: de anemoon bewoond door *A. akallopisus*. Achter rechts: de anemoon bewoond door *A. polymnus*. In het midden vóór: een koraal.

Boschma phot.

beschouwen en als hun „home” en „castle” tegen vreemde indringers verdedigen.

Kijken we echter wat langer op de koraalriffen rond, dan blijken er meer soorten van deze anemoonvischjes te zijn. Wij hebben ze op onze gekleurde plaat vereenigd. De in het midden afgebeelde, kleinste en minst bonte soort is in de Baai van Batavia wel de minst algemeene. De andere vier zijn geen van alle zeldzaam te noemen, al zal het eigenlijke oranjevischje links boven, dat dan ook tot in zeer ondiep water leeft, ons gewoonlijk wel het eerst onder het oog komen.

In het hulp-aquarium op Onrust is ook het raadsel van de voortplanting dezer vischjes opgelost, waaromtrent ik, denkende aan het bittervoortje, dat zijn